

De woorden *sleufmes*, *gleufmes*, *groefmes* en *schuifmes* evenals *schrapper*, *krabber*, *slikker* e.d. zijn wel te beoordelen als tamelijk neutrale benamingen, gesitueerd aan de grenzen tegen de isopragme aan. *Schuifmes* vormt een relicteilandje, de andere liggen in een gebied waar ook het teken voor onbekend enkele malen voorkomt.

Stappen we, voor zover dat nog nodig is, over van de woord- naar de zaak-geschiedenis. Na hetgeen hierboven onder B is opgemerkt over het gebied van de haken (= gekrulde bodemmesen) zal men zich afvragen of de *zoolmes-teenmes*-expansie inderdaad wel gepaard ging met de verbreiding van een platter mes dat geen uithollende functie meer had. Hoe is het mogelijk, dat juist in het middengebied de zake-lijke variatie gekruld bodemmes kon standhouden, juist daar dus waar toch al een opeenhoping van verschillende messen te zien was? Ik stel mij voor, dat in dat middengebied de klompenmaker, juist omdat zijn ambacht daar in alle intensiteit en frekwentie werd bedreven, behoefte had aan een rijkelijk gevarieerd en gespecialiseerd instrumentarium. M.a.w.: had het vak er niet op zulk een hoog peil gestaan, vast zouden ook daar de verschillende messen functioneel in elkaar zijn vervloeid. Zo kon het oudste mes, het gekrulde bodemmes, zich handhaven, terwijl het overal elders — het blijkt uit de benamingen — niet meer als een individu werd gewaardeerd en hoogstens nog als een vreemde variant voortleefde. Noch met de varshaak, noch met het bodemmes wordt het in het middengebied verward; men vergelijkte kaart 2 sub F.

Dat het gekrulde bodemmes de oudste vorm is, is meer dan een ijdele veronderstelling. Het sterkste argument zoek ik niet in de vragenlijsten, hoewel er slechts één lijst is (N 45) die de haak van vraag 10 jonger noemt, tegenover acht andere (C 149, E 150, F 124a, I 145, 177, 209, 213 en M 13) die suggereren dat het een sterk verouderd mes is (fcr. V a k t a a l, pag. 155); dat zijn immers allemaal betrekkelijk recente gegevens. Van meer belang lijkt het mij dat volgens de A L G (p. 647) in Bethmale een mes dat op een gekruld bodemmes lijkt benaamd wordt met het woord *kulèró*; dit is hetzelfde woord als het fra. *cuiller*, *cuillère*, dat een lepelboor aanduidt en dat ook in de noord-Franse en Waalse klomperij (V a u c h e l e t: *quillie*; D e l v a u x, F e l l e r, D u c a r m e—G o z i n: *culière*) voor de lepelboor gangbaar is. Ik leid daaruit af, dat het gekrulde mes eens voor het boren moet zijn gebruikt, een functie waarvoor het plattere mes zich niet leent. Hierbij komt, dat men in buitenlandse bronnen, indien er al sprake is van bepaalde messen naast de lepelboor (K i e s e r zegt uitdrukkelijk dat er niets